

וְרָזָא דְמִלָּה הַכֹּל, הֶבֶל אֶת הַכֹּל רָאִיתִי בְיַמֵּי הֶבְלִי, יֵשׁ
 צְדִיק אוֹבֵד בְּצַדְקוֹ, דָּא הוּא רָזָא דְמִלָּה, דְגַלִּי
 וּפְרֻסָּם, דְכֻלָּא תִלְיָא בְיַמֵּי הֶבְלִי, כְּלוּמַר בְּזִמְנָא דְהָאִי
 הֶבֶל יִנְקָא מִן דִּינָא, בְּגִין לְמַעַבְד דִּינָא, צְדִיק אוֹבֵד
 בְּצַדְקוֹ, וּבְזִמְנָא דְהָאִי הֶבֶל יִנְקָא מִרְחֻמֵּי. רְשָׁע מֵאָרִיף
 בְּרַעְתּוֹ. וְתִרְוּיָהּ תִלְיִין בְּהָאִי הֶבֶל, וּבְגִין כֶּךָ כְּתִיב
 בְיַמֵּי, וְלֹא כְתִיב בְיוֹם. וְכֻלָּא תִלְיִין בְיַמֵּי הֶבֶל דָּא. מֵאֵן
 דְאֶרְעָ בְדִינָא, בְדִינָא. מֵאֵן דְאֶרְעָ בְרַחֲמֵי, בְרַחֲמֵי.
 וְאִי תִימָא יֵשׁ צְדִיק אוֹבֵד וְלֹא קָאֵמַר אָבוּד. הֵכִי הוּא
 אוֹבֵד מִמֶּשׁ. דְהֵהוּא דִינָא אוֹבֵד לְצְדִיק מֵעֲלָמָא
 וּמִדְרָא. וְיֵשׁ רְשָׁע מֵאָרִיף בְּרַעְתּוֹ, מֵאָרִיף מִמֶּשׁ, דְהֵהוּא
 דִינָא (ס"א הֶבֶל) כֹּד יִנְקָא מִרְחֻמֵּי, עָבִיד רַחֲמֵי לְהֵהוּא רְשָׁע,
 וּמֵאָרִיף לִיהָ.

עַד דְהוּוּ יִתְבִּי חָמוּ קְטוֹרָא דְהוּוּ סָלִיק לְעֵילָא וְנַחֲתָא
 לְתַתָּא. אָמַר אֲתַעֲטְרוּתָא אֲתַעֲטָר בְּטִינָתָא (נ"א בְּעִיּוּתָא)
 דְאֶרְעָא, מִגּוֹ לְעֵילָא. אֲדֵהֵכִי, סָלִיק הֵהוּא חֻקְלָא רִיחָא,
 מִכָּל בּוֹסְמִין, אָמַר נִיתִיב הֵכָא, דְשְׂכִינְתָא גַבְנָא אֲתַקְיִים.
 בְּגִין כֶּךָ, כְּרִיחַ שְׂדֵה אֲשֶׁר בְּרָכוּ יי'.

פְּתַח וְאָמַר, (בְּרַאשִׁית כז) וַיִּרַח אֶת רִיחַ בְּגָדָיו וַיְבָרַכְהוּ
 וַיֹּאמֶר רֵאֵה רִיחַ בְּנֵי וְגו', וַיִּרַח אֶת רִיחַ בְּגָדָיו,
 מִשְׁמַע דְאֵינּוֹן לְבוֹשִׁין הוּוּ סָלְקִין רִיחָא טָבָא, (ס"א דָּלָא

אֶתְעָדִי) וּלְבַתֵּר אֶתְעָדִי מִנְהוֹן הֵהוּא רִיחָא. הַשְּׁתָא אֵית
 לְאִסְתְּכִלָּא, כְּתִיב, רִיחַ בְּגָדָיו, וּכְתִיב רִיחַ בְּנִי, וְלֹא אָמַר
 רִיחַ הַבְּגָדִים, אֲלֵא רִיחַ בְּנִי. אֲלֵא תֵּאנָא, כִּיּוֹן שְׁנַכְנַס
 יַעֲקֹב, נִכְנַס עִמּוֹ גַּן עֵדֶן. וְתֵּאנָא, אוֹתֵן הַבְּגָדִים הָיוּ שֶׁל
 אָדָם הָרִאשׁוֹן, דְּכְתִיב, (בראשית ג) וַיַּעַשׂ יי' אֱלֹהִים לְאָדָם
 וּלְאִשְׁתּוֹ כְּתָנוֹת עוֹר וַיְלַבִּישֵׁם, וְהוֹצִיאֵם מִגֵּן עֵדֶן.

וְאִי תֵימָא, דְּכְתִיב וַיִּתְּפְרוּ עֲלֵה תֵּאנָה דְּאִינוּן הוּו, אִי
 הָכִי, אֲמַאי כְּתִיב וַיַּעַשׂ ה' אֱלֹהִים. וּכְתִיב כְּתָנוֹת
 עוֹר, הָא לָא הוּו אֲלֵא עֲלֵה תֵּאנָה אֲלֵא כְּתָרְגוּמוֹ,
 לְבוּשֵׁין דִּיקָר וְהוּו סְלָקִין רִיחִין מִבוּסְמָא דְעֵדֶן.

וְתֵּינִיא, בְּשֵׁם מְלֵא אֶתְעַבִּידוּ, דְּכְתִיב וַיַּעַשׂ ה' אֱלֹהִים.
 מַה דְּלֵא אֶתְעַבִּידוּ בֵּיה שְׁמִיא וְאַרְעָא. וְלֹא.
 וְהָא כְּתִיב, (בראשית ב) בְּיוֹם עֲשׂוֹת יי' אֱלֹהִים אֶרֶץ וְשָׁמַיִם.
 לָא קִשְׂיָא הָאִי כִּד אֶתְעַבִּידוּ, לָא אֶתְעַבִּידוּ בְּשֵׁם מְלֵא,
 בְּר כִּד אֶתְקִימוּ, בְּשֵׁם מְלֵא אֶתְקִימוּ.

וּמַה דְּאָמְרוּ דְּאִינוּן לְבוּשֵׁין אָתוּ לְהֵהוּא רְשָׁע דְעֵשׂוֹ,
 דְּנִסִּיב לוֹ מִן נְמֻרֹד הָכִי אוֹקִימְנָא, וְקִשְׂיָא מְלָה,
 דְּאִי הָכִי הָא כְּתִיב לְאָדָם וּלְאִשְׁתּוֹ, לְבוּשֵׁין לְאָדָם,
 וּלְבוּשֵׁין לְחַוָּה. לְבוּשֵׁין דְּחַוָּה מַה אֶתְעַבִּידוּ. וְתוּ, דְּאִי הָכִי
 (דף ל"ט ע"ב) בְּמַאי אֶתְקַבְּרוּ, סְלָקָא דְעֵתְךָ דְּאִינוּן שְׁבָקוּ
 וְרֵאמוּ מִנְהוֹן זְהָרָא עֲלָאָה, דְּיַהִיב לוֹן קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא.

אֵלָא אֵינּוּן לְבוּשִׁין דְּאֵתְלַבְּשׁוּ בְּהוּ אָדָם וְאֵתְתִיָּהּ, לָא
 אֵתְלַבְּשׁ בְּהוּ בַר נָשׁ אַחְרָא, דְּבִאֵינּוּן לְבוּשִׁין דְּמוּ
 כְּגוּוּנָא דְלַעִילָא וְאִי סִלְקָא דַעְתָּךְ, דְּאֵינּוּן אֵתְלַבְּשׁוּ
 מִגְרַמִּיהוֹן בְּהוּ. תָּא חֲזִי, פְּתִיב וַיִּלְבִּישֶׁם, דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ
 הוּא אֲלַבִּישׁ לֹוֹן, וְכַפְּאָה חוּלְקִיהוֹן.

כְּתִיב. (תהלים קד) ה' אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מְאֹד הוֹד וְהָדָר לְבִשְׁתָּ.
 וְכְתִיב (תהלים צו) הוֹד וְהָדָר לְפָנָיו. וְכְתִיב (תהלים

קד) עוֹטָה אֹר כְּשִׁלְמָה וְגו'. פִּיּוֹן דְּאֵתְלַבְּשׁ (מִה דְּאֵתְלַבְּשׁ) עֵבֶד
 מִה דְּעֵבֶד. מְלֻמָּד, שְׁנַתְעַטֵּף קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּאֹר,
 וּבְרָא יְת שְׁמִיָּא. אֵלָא בְּמֵאִי אֹקִימְנָא הַחֲמֵדַת אֲשֶׁר אֵתְתָהּ
 בְּבִיתָ. הַחֲמוּדוֹת: בְּגֵדֵי מַלְכוּת (ב"ח ע"ג) בְּמִשֵׁי וְזֹהָב, וְאַרְחָא
 דְּעֵלְמָא דְגִנְזֵי לֹוֹן בְּבוֹסְמִין וְרִיחִין, לִיקְרָא דְלְבוּשִׁיהוֹן.
 תָּא חֲזִי וַיִּרְחֵ אֶת רִיחַ בְּגֵדָיו, בְּתַחֲלָה. וְכֹד אֲרַגִּישׁ, אָמַר
 רָאֵה רִיחַ בְּנִי, דִּידַע דְּבִיָּה הוּא תְלִיא מְלֵתָא,
 דְּבִגִּינִיה סְלִיק רִיחָא. פְּרִיחַ שְׂדֵה אֲשֶׁר בְּרָכוּ יְי', וְכִי
 מְנַיִן הוּא יָדַע יִצְחָק רִיחַ שְׂדֵה אֲשֶׁר בְּרָכוּ יְי'.

אֵלָא, תֵּרִין מְלִין אֵינּוּן, וְכֹלָא הוּא חֵד. דְּכְתִיב, (בראשית
 כד) וַיֵּצֵא יִצְחָק לְשׁוֹחַ בְּשָׂדֵה לְפָנוֹת עָרֵב. וְכִי לָא
 הוּא לִיָּה בֵּיתָא, אוּ מְקוּם אַחַר לְהַתְפַּלֵּל. אֵלָא אוֹתָהּ
 הַשְּׂדֵה הָיָה אֲשֶׁר קָנָה אַבְרָהָם סְמוּךְ לְמַעְרָה, דְּכְתִיב,
 (בראשית כג) הַשְּׂדֵה אֲשֶׁר קָנָה אַבְרָהָם מֵאֵת בְּנֵי חֵת.

וּבְשַׁעֲתָא דִּהוּה יִצְחָק עָאל גַּבִּייה, חָמָא שְׁכִינְתָא עָלֶיהָ,
 וְסָלִיק רִיחִין עֲלָאִין קַדִּישִׁין, וּבְגִינֵי כֶּךָ הוּה מְצִלֵי תַמְן,
 וּקְבָעִיה לְצִלוֹתֶיהָ.

וְאִבְרָתְהֶם אִמַּאי לָא הוּה מְצִלֵי תַמְן, מְשׁוּם דְקָבִיעוּתָא
 דְּאִתְרָא אִתְרָא הוּה לִיה בְּקַדְמִיתָא, וּמְלָה
 אִתְרָא רִיחָא דְחָמָא בְּהַר הַמּוֹרִיָּה. וְלָמָּה נִקְרָא מוֹרִיָּה. עַל
 שֵׁם הַמַּר הַטּוֹב דִּהוּה תַמְן.

וְכֹלָא הוּה, וְגַן עֵדֶן דְּעָאל עֲמִיה וּבִרְכִייה. וּבְגִין כֶּךָ לָא
 תָּלָה מְלָה בְּלְבוּשִׁין, אֶלָּא בִיעֶקֶב מִמָּשׁ, דְּחָמָא
 דְּבִייה הוּה תִּלְיָא מְלָה (ס"א ו' אות הוּה לְאִתְבְּרָכָה) וְאִתְחַזִּי, וְזִכּוּתִיה
 סָלִיק לְאִתְבְּרָכָא, וְעָאל עֲמִיה גַן עֵדֶן. וּבְגִין כֶּךָ כִּד
 אִתְרַעַם עֲשׂו, אִמַּר גַּם בְּרוּךְ יִהְיֶה. (מְלָה)

אִמַּר רַבִּי יִצְחָק, לָא אֶצְטְרִיךְ אֹרִייתָא לְמַכְתָּב אֶלָּא
 מִהַחֲדָשׁ הַנֶּה לְכֶם רֵאשׁ חֲדָשִׁים. מַאי טַעֲמָא.
 מְשׁוּם דְּשִׁירוּתָא דְּסִיְהָרָא הוּי, וְעַל דָּא אֹרִייתָא הוּה
 אֶצְטְרִיךְ לְמַכְתָּב מֵהַכָּא, דְּהָא בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא
 אִתְקַשֵּׁר מְלָה.

וְלָא קִשְׂיָא, דְּלָא כְּתִיב זֹאת, הַחֲדָשׁ הַזֶּה, דְּהָא זֶה
 וְזֹאת כְּחַד מִתְקַשְׁרִין וּבְאִתְרָא דְּאִית בֵּיה דְּכַר
 וְנוֹקְבָא כְּחַדָּא, לִית שְׁבַחָא אֶלָּא לְדְכוּרָא, וְעַל דָּא
 רֵאשׁוֹן הוּא לְכֶם לְחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה, לְחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה וְדָאִי.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לָכֶם תִּרְי זְמַנֵּי לְמָה. אָמַר רַבִּי יִצְחָק,
מִנֵּייהוּ, אֲשַׁתְּמַע יִתִּיר, כִּמָּה דְכִתְיב, (דברים לב) כִּי חֶלֶק ה'
עִמּוֹ. אֲתִקְשְׁרוּתָא דָּא לָכֶם, וְלֹא לְשָׂאֵר עַמִּין.

(שמות יב) דִּבְרוּ אֶל כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בְּעֲשׂוֹר לַחֲדָשׁ
הַזֶּה וַיִּקְחוּ לָהֶם אִישׁ אִישׁ שֶׁה וְגו', בְּעֲשׂוֹר, אִמַּאי
בְּעֲשׂוֹר. אָמַר רַבִּי אַבָּא, בְּזִמְנָא דְאִנְהִיר יוֹבְלָא לְסִיְהָרָא,
דְּכִתְיב בְּיוֹבְלָא, בְּעֲשׂוֹר לַחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי הַזֶּה יוֹם
הַכַּפּוּרִים הוּא.

וַיִּקְחוּ לָהֶם אִישׁ אִישׁ שֶׁה לְבֵית אָבוֹת, אִמַּאי, בְּגִין דְּבִזְמַנָּא
דָּא אֲצִטְרִיךְ לְמִיגַד לֵיהּ. דִּהָא תַּנִּינֵן, בְּמַלְתָּא דָּא
אֲתַבַּר כְּתָרָא (חֲדָא) תַּתָּא, (ע' ע"ב) דְּמַתְּאֲחֲדִין בֵּיהּ כָּל שָׂאֵר
כְּתָרִין תַּתָּאִין, וְעַל דָּא פָּרִישׁ מִשָּׁה וְאָמַר, מִשְׁכוּ וַיִּקְחוּ
לָכֶם צֹאן, כִּמָּה דְכִתְיב, צֹאן וְעֶבֶד וְשִׁפְחָה.

אָמַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, עֲבִידוּ אֶתוֹן עוֹבְדָא לְתַתָּא,
וְאַנָּא אֲתַבַּר תְּקַפִּיהוֹן לְעֵילָא, וּכְמָה דְתַעֲבְדוֹן
בְּנוֹרָא אֶתוֹן, דְּכִתְיב כִּי אִם צָלִי אִשׁ, אֲנָא אוּף הַכִּי
אֲעֵבִיר אוֹתוֹ בְּאִשׁ בְּנֵהר דִּינֹור.

אִמַּאי אֲתַנְגִּיד בְּעֲשָׂרָה, וְאֲתַנְכִּיס בְּאַרְבַּעַה עָשָׂר. אָמַר
רַבִּי אַבָּא בְּדָא אֲתִקְשְׁרוּ יִשְׂרָאֵל אַרְבַּע מָאָה
שָׁנִין. וְאִף עַל גַּב דְּאַרְבַּע מָאָה שָׁנִין לָא אֲשַׁתְּעֵבִידוּ
בְּהוּ, מִכָּל מְקוּם, הוּאִיל וְהוּהוּ זְמִין לְאֲתִקְשְׁרָא בְּהוּ,

אֶתְחַשֵּׁיב עָלֶיָהּ כְּאִילוֹ אֲשֶׁתְּעַבְדוּ בְּהוּ כָּל ת' שְׁנַיִן. בְּגִין
כֶּה, מְעַכְבִּין לִיה אַרְבַּע יוֹמִין, קְטִירָא בְּרִשׁוֹתֵיהוּ
דִּישְׂרָאֵל, וּלְבַתֵּר וְשַׁחֲטוּ אוֹתוֹ כָּל קְהַל עַדְת יִשְׂרָאֵל בֵּין
הָעַרְבִים.

אֲמַאי בֵּין הָעַרְבִים. בְּשַׁעֲתָא דְדִינָא תְּלִיא, וּבְשַׁעֲתָא
דְּאֶתְמָסֵר (דף נ' ע"א) מְלָה דָּא לִיה, עַל יְדוּי
דְּאַבְרָהָם, דְּכִתְיֵב (בראשית טו) וַיְהִי הַשָּׁמֶשׁ לָבוֹא וְתַרְדְּמָה
נִפְלָה עַל אַבְרָם וְהִנֵּה אֵימָה חֲשָׁכָה גְדוֹלָה נוֹפֶלֶת עָלָיו.
אֵימָה: כְּתָרָא חֲדָא. חֲשָׁכָה: כְּתָרָא אַחְרָא. גְדוֹלָה: הֵיא
דְּהִיא רַבְרָבָא מִכְּלָא. וְאַף עַל גַּב דְּאוּקִימָנָא קְרָא דָּא עַל
שְׂאֵר שְׁעֵבוֹדֵיהוּ דִּישְׂרָאֵל, וְכֹלָא הִוָּה. כְּגוּוֹנָא דָּא, (שמות
י"ז) כִּי מָחָה אֶמְחָה, אֶתְוֹן מִתְתָּא, וְאַנָּא מֵעִילָא.

תְּנָא, לָא נִפְקוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, עַד דְּאֶתְבְּרוּ כְּלָהוּ
שְׁלִטוֹנִין דְּלְעִילָא (משלשוליהון) מְשׁוֹלְטֵינִיהוּן, וְנִפְקוּ
יִשְׂרָאֵל מִרְשׁוֹתֵהוּן, וְאַעְלוּ לְרִשׁוֹתָא קְדִישָׁא עֲלָאָה
בְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְאֶתְקַטְּירוּ בֵּיה, הֲדָא הוּא דְּכִתְיֵב,
(ויקרא כח) כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים עֲבָדִי הֵם. מַאי טַעְמָא
עֲבָדִי הֵם. אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, דְּאַפְקִית
לְהוּ מִרְשׁוֹתָא אַחְרָא, וְעֲאֲלִית לֹון בְּרִשׁוֹתֵי.

וְהֵיִינוּ דְּאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, מַאי דְּכִתְיֵב, אֲךָ בִּיּוֹם
הָרֵאָשׁוֹן תִּשְׁבִּיתוּ שְׂאוֹר מִבֵּיתְכֶם כִּי כָּל אוֹכֵל

מִחֲמַצֶּת. אֲנֵי הָכִי אֹקִימָנָא, הָאִי שְׂאוֹר, וְהָאִי מִחֲמַצֶּת,
 דְּרָגָא חַד אֵינּוֹן, וְכֻלְהוּ חַד. רְשׁוּ אֹחֲרֵי, אֵינּוֹן שְׁלִטְנִין,
 דְּמִמְנָן עַל שְׂאֵר עֲמִין, וְקָרִינָן לְהוּ יִצֵּר הָרַע, רְשׁוּתָא
 אַחְרָא, אֵל נִכְר, אֱלֹהִים אַחְרִים. אוּף הָכִי, שְׂאוֹר,
 וּמִחֲמַצֶּת, וְחֲמִץ, וְכֻלָּא חַד. אֲמַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, כֹּל
 הָנִי שְׁנֵי, קִיִּימָתוּ בְּרְשׁוּתָא אַחְרָא, עֲבָדִין לְעַם אַחְרָא,
 מִכָּאן וְלַהֲלָאָה דְּאֵתוֹן בְּנֵי חוֹרִין, אֲךָ בַּיּוֹם הָרֵאשׁוֹן
 תְּשִׁבִיתוּ שְׂאוֹר מִבְּתִיכֶם. כֹּל מִחֲמַצֶּת לֹא תֹאכְלוּ. וְלֹא
 יִרְאֶה לְךָ חֲמִץ.

אֲמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִי הָכִי כֹּל יְמֵי שְׁתָּא נְמִי, אֲמַאי
 שְׁבַעַת יוֹמִין, דְּכִתִּיב שְׁבַעַת יָמִים שְׂאוֹר לֹא יִמָּצֵא
 בְּבִתְיֶכֶם, שְׁבַעַת יָמִים, וְלֹא יִתִּיר. אֲמַר לֵיהּ, כֹּל זְמָנָא
 דְּאֵתְחִיִּיב בַּר נֶשׁ לְאֵתְחִזָּאָה גְרַמִּיהּ בֶּן חוֹרִין, הָכִי
 אֲצִטְרִיךְ, כֹּל זְמָנָא דְּלֹא אֵתְחִיִּיב לָא אֲצִטְרִיךְ.
 לְמַלְכָּא דְּעֵבֵד לְחַד בַּר נֶשׁ רוּפִינּוּס, כֹּל אֵינּוֹן יוֹמִין
 דְּסֻלִּיק לְהָאִי דְּרָגָא, חֲדֵי, וְלָבִישׁ לְבוּשֵׁי יָקָר,
 לְבַתַּר לָא אֲצִטְרִיךְ. לְשִׁתָּא אַחְרָא נְטִיר אֵינּוֹן יוֹמִין
 דְּסֻלִּיק לְיָקִירוּ דָּא, וְלָבִישׁ אֵינּוֹן לְבוּשֵׁין, וְכֵן כֹּל שְׁתָּא
 וְשִׁתָּא כְּהָאִי גְוּוֹנָא יִשְׂרָאֵל, כְּתִיב, שְׁבַעַת יָמִים שְׂאוֹר
 לֹא יִמָּצֵא, דְּאֵינּוֹן יוֹמֵי חֲדוּוֹתָא, יוֹמִין דְּסֻלִּיקוּ לְיָקָרָא
 דָּא, וְנִפְקוּ מִשְׁעֵבּוּדָא אַחְרָא. וּבְגִין כֹּךְ, נְטִרִין בְּכֹל שְׁתָּא

וְשָׂתָא, יוֹמִין דְּסִלְיָקוּ לְהָאֵי יְקָר, וְנִפְקוּ מִרְשׁוּתָא אַחֲרָא,
וְעָאלוּ בְּרִשׁוּתָא קִדְיִשָּׂא, וְעַל דָּא כְּתִיב, שְׁבַעַת יָמִים
מִצּוֹת תֹּאכְלוּ.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, מִצַּת כְּתִיב, כִּמְה דְּאֵת אָמַר, (יחזקאל א)
מִרְאֵת אֱלֹהִים. וְלָמָּה אֶתְקָרִי מִצַּת. דִּינָא. (רכ"ג ב)
דִּינָא קִדְיִשָּׂא. דִּינָא דְּאֵתְאֲחֲדָא בְּשִׁמָּא קִדְיִשָּׂא. דִּינָא
דְּלֵא הָוָה תְּקִיפָא כָּל הָהוּא זְמַנָּא בְּגוּוֹיֵיהוּ דִּישְׂרָאֵל, דְּהָא
קִיִּמָּא סִיְהָרָא בְּפִגְיָמוּתָא. וְעַל דְּקִיִּמָּא סִיְהָרָא
בְּפִגְיָמוּתָא, (דברים טז) לָחֵם עֲנִי כְּתִיב.

מֵאֵי טַעְמָא קִיִּמָּא בְּפִגְיָמוּתָא. בְּגִין דְּלֵא אֶתְפָּרְעוּ, וְלֵא
אֶתְגַּלִּיָּא הָאֵי אֶת קִדְיִשָּׂא. גְּזִירִין הוּוּ וְלֵא אֶתְפָּרְעוּ,
אִימְתִי אֶתְפָּרְעוּ, בְּשַׁעְתָּא דְּכְתִיב, (שמות טז) שֶׁם שֶׁם לֹו חֶק
וּמִשְׁפָּט וְשֶׁם נִסְהוּ, וְאִף עַל גַּב דְּאֹקִימָנָא הָאֵי קָרָא
בְּמִלָּה אַחֲרָא, כִּלָּא הָוָה וַיֵּאוֹת.

וְאִי תִימָא דְּבִימֵי יְהוֹשֻׁעַ אֶתְפָּרְעוּ. לָאוּ הָכֵי, אֶלָּא אִינּוּן
דְּכְתִיב, (יהושע ה) וְכָל הָעָם הַיְלֹודִים בַּמִּדְבָּר בַּדֶּרֶךְ
וְגו'. בְּתַר דְּאֶתְפָּרְעוּ, אָמַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, בְּקִדְמִיתָא
אַכְלָתוּן מִצּוֹת, דְּקִיִּמָּא סִיְהָרָא בְּפִגְיָמוּתָא, וְאֶקְרִי לָחֵם
עֲנִי, מִכָּאֵן וְלִהְלָאָה הָאֵי לָחֵם מֵאַתֵּר אַחֲרָא לְהוּי. מֵאֵי
הוּא. דְּכְתִיב, (שמות טז) הִנְנִי מִמְטִיר לָכֶם לָחֵם מִן הַשָּׁמַיִם.
לָא מִן סִיְהָרָא כְּהָהוּא זְמַנָּא, אֶלָּא מִן הַשָּׁמַיִם מִמֶּשׁ, כִּמְה

דְּכַתִּיב, (בראשית כז) וַיִּתֵּן לָךְ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם.
 וַיִּשְׂרָאֵל קְדִישֵׁינוּ, נִטְרִין אֵינוֹן יוֹמִין דְּעָאלוּ תַּחֲתוֹת גְּדִפּוּי
 דְּשְׂכִינְתָא, וְנִטְרִין הֵהוּא נִהְמָא דְּאֵתִיא
 מִסְטָרְהָא, וְעַל דָּא כְּתִיב, (שמות כג) אֶת חַג הַמִּצּוֹת תִּשְׁמֹר
 וְגו', וְכַתִּיב וְשִׁמְרֶתֶם אֶת הַמִּצּוֹת. מֵהוּ וְשִׁמְרֶתֶם אֶת
 הַמִּצּוֹת. כְּמָה דְּאֵת אִמְר, (שמות יט) וְשִׁמְרֶתֶם אֶת בְּרִיתִי.
 וְכֻלָּא בְּחַד דְּרָגָא סִלְקָא וְאֵתְאַחַד.
 וְאִי תִימָא מִשֶּׁה הֵיךְ לָא פָּרַע לְהוּ. אֶלָּא, בְּגִין דְּלֹא
 יִתְעַכְּבוּן יִשְׂרָאֵל תַּמָּן עַד דִּיתְסִיאוּ, וְעַל דָּא כְּתִיב,
 (דברים טז) שְׁבַעַת יָמִים תֹּאכַל עָלָיו מִצּוֹת לֶחֶם עֲנִי. מֵאִי
 טַעְמָא לֶחֶם (דף נ"ע"ב) עֲנִי, מְשׁוּם כִּי בְּחַפְזוֹן יֵצֵאת וְגו'
 וְכַתִּיב וְלֹא יִכְלוּ לְהִתְמַהֵמֵה.
 תָּא חֲזִי, כַּד עָאלוּ יִשְׂרָאֵל לְאַרְעָא, עָאלוּ גְזִירִין
 וְאֵתְפָּרְעוּ. וְמָה כְּתִיב, (דברים ח) אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא
 בְּמִסְפְּנוֹת תֹּאכַל בָּהּ לֶחֶם. מֵאִי בְּמִסְפְּנוֹת. לֶחֶם עֲנִי.
 אִמְאִי אֶקְרִי לֶחֶם עֲנִי. מְשׁוּם דְּקִימָא סִיְהָרָא בְּפְגִימוֹתָא,
 וְלֹא מִתְבָּרְכָא מִשְׁמֵשָׁא, וְלֹא מִתְנַהֲרָא מִן שְׁמֵשָׁא, כְּמָה
 דְּאֵת אִמְר, (דברי הימים א כט) כִּי כָּל בְּשָׁמַיִם וּבְאָרֶץ, וְלֹא
 אֲתַנְהָרָא (מִכָּל) מִיּוֹבְלָא. מֵאִי טַעְמָא. מְשׁוּם דְּלֹא אֲתַפְּרְעוּ.
 אֲבָל הָכָא, דְּאֲתַגְזְרוּ יִשְׂרָאֵל וְאֲתַפְּרְעוּ, לֹא תַחְסֹר כָּל בָּהּ
 כְּתִיב, וְעַל דָּא לֹא בְּמִסְפְּנוֹת תֹּאכַל בָּהּ לֶחֶם. מֵאִי

טַעֲמָא. מִשּׁוּם דְּלֹא תַחְסֹר כֹּ"ל בְּהָ, כְּמָה דְחָסְרוּ לִיה
בְּמִצְרַיִם.

וּבְכָל שְׁתָּא וְשְׁתָּא דְיוֹכְרָנָא דְמִצְרַיִם קָא עֲבָדִי יִשְׂרָאֵל,
וְאֶכְלִי וְלֹא אֶשְׁתַּצִּי מִדְרֵי דְרִין. וּבְגִין דְּלֹא
אֶתְפָּרְעוּ הֶכָא בְּמִצְרַיִם, חָסְרוּ לִיה לְהָאֵי כָּל, וְקִיִּמָּא
סִיְהָרָא בְּפִגְיֻמוֹתָא, וְאֶקְרִי לָחֵם עֲנִי, עֲנִי: כְּתַרְגּוּמוֹ
מִסְכְּנוֹת. וּמֵאֵי דְאֶכְלוּ לִיה תַּמָּן בְּאַרְעָא, בְּגִין דְּיוֹכְרָנָא
דְּמִצְרַיִם הָוָה, וְהָאֵי לְדְרֵי דְרִין, וְלִזְמַנָּא דְאֶתִי כְּתִיב,
לֹא יבֹא עוֹד שֶׁמֶשֶׁךְ וִירְחָךְ וְגו'.

תַּנָּא אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן כְּתִיב בְּעֶשׂוֹר לַחֲדָשׁ הֵנָּה וַיִּקְחוּ
לָהֶם וְגו', וְכְתִיב (וַיִּקְרָא כג) אַךְ בְּעֶשׂוֹר לַחֲדָשׁ
הַשְּׁבִיעִי הֵנָּה יוֹם הַכַּפּוֹרִיִּים הוּא, אֶשְׁתַּמַּע כְּמָה דְאֶתְמַר,
דְּכְתִיב בְּעֶשׂוֹר לַחֲדָשׁ הֵנָּה. מֵאֵי קָא מִיִּירִי. אֶלָּא בְּעֶשׂוֹר,
מְלָה דָּא בְּעֶשׂוֹר תְּלִיא. לַחֲדָשׁ הֵנָּה בַּחֲדָשׁ הֵנָּה מִבְּעִי
לִיה. אֶלָּא, כִּד אֶתָּא נִימוּסָא לְהָאֵי דְרַגָּא, כְּתִיב לַחֲדָשׁ
הֵנָּה דִּיקָא.

(שְׁמוֹת יב) וַיִּקְחוּ לָהֶם אִישׁ שָׁה לְבֵית אָבוֹת שָׁה לְבֵית. תַּנָּא
תְּלַת קְשָׁרִין אֵינּוּן, בְּכוֹר בְּהֶמְהָ, בְּכוֹר הַשְּׁבִי, בְּכוֹר
הַשְּׁפָחָה. (דְּתַלַּת קְשָׁרִין) דְּכָל שְׂאֵר מִתְקַשְׁרֵי בְּהוּ בְּאֵלִין תְּלַת
גְּוֹנֵי דְלַעֲיָלָא. וּבְהָאֵי דְאֶתְקַרֵי צֹאן, אֶתְקַשֵּׁר כָּלָא,
וְכָלָא כָּלִיל בְּצֹאן, אֶתְקַשֵּׁר צֹאן בְּצֹאן, וְלֹא יִכִּיל

לְאַתְּפֹרֶשׂא מְקַטְרוּי, וּבְהֵאֵי כְּלָהּוּ אֶתְקַשְׂרוּ, וְעַל דָּא
 כְּתִיב, וְהָיָה לְכֶם לְמִשְׁמֶרֶת, קְטִירוּ לֵיהּ בְּקַטִּירוֹתָא, וְיֵהֵא
 אֶתְמָסֵר בִּידִיכֹון בְּרִשׁוֹתְכוֹן, עַד דִּתְנַכְסוּ לֵיהּ, וְתַעֲבְדוּן
 בֵּיהּ דִּינָא, וּלְזִמְנָא דְאַתִּי כְּתִיב (ישעיה סג) מִי זֶה בֵּא מֵאֲדוּם.
 וּכְתִיב, (ישעיה לד) כִּי זָבַח לִי בְּבַצְרָה. וּכְתִיב, (זכריה יד) וְהָיָה
 יְיָ לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יֵהִי יְיָ אֶחָד וְשִׁמוֹ
 אֶחָד.

רַעִיָא מֵהִימְנָא

וַיֵּשֶׂא הָעָם אֶת בְּצִקוֹ טָרָם יַחְמִץ וְגו'. כ"ה פְּקוּדָא
 דָּא, לְבַעַר חֲמִץ. דְּהָא פְּקוּדָא דָּא, אֶתְמָסֵר לְהוּ
 לְיִשְׂרָאֵל וַיֵּשֶׂא הָעָם אֶת בְּצִקוֹ טָרָם יַחְמִץ. וּכְתִיב שְׂאוֹר
 לֹא יִמָּצֵא בְּבֵתֵיכֶם, וְהָא אֹקִמוּהָ חֲבַרְיָא, וְרִזָּא
 אֹקִימְנָא, בֵּין חֲמִץ וּמִצָּה דְכַמָּה דְּוּכְתִי, דָּא יֵצֵר רַע,
 וְדָא יֵצֵר טוֹב.

כ"ו פְּקוּדָא בְּתַר דָּא, לְסַפֵּר בְּשִׁבְחָא דִּיִּצְיָאֵת מְצָרִים,
 דְּאִיהוּ חֵיּוּבָא עַל בַּר נֶשׁ, לְאַשְׁתַּעֵי בְּהֵאֵי שְׁבַחָא
 לְעַלְמִין. הֲכִי אֹקִימְנָא, כָּל בַּר נֶשׁ דְּאַשְׁתַּעֵי בִּיִּצְיָאֵת
 מְצָרִים, וּבְהֵהוּא סְפוּר חֲדַי בְּחֻדְוָה, זְמִין אִיהוּ לְמַחְדֵי
 בְּשִׁכְיִנְתָּא לְעַלְמָא דְאַתִּי דְּהוּא חֲדוּ מְכַלָּא, דְּהֵאֵי אִיהוּ
 בַּר נֶשׁ דְּחֲדַי בְּמַרְיָה, וְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא חֲדַי בְּהֵהוּא
 סְפוּר.

בִּיה שַׁעֲתָא, כְּנִישׁ קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְכָל פְּמַלְיֵיא
 דִּילֵיהּ, וְאָמַר לוֹן, זִילוּ וּשְׁמְעוּ סְפוּרָא דְשַׁבְחָא
 דִּילֵי, דְקָא מִשְׁתַּעוּ בְּנִי, וְחֲדָאן בְּפוּרְקָנִי. כְּדִין כְּלָהוּ
 מִתְּכַנְשִׁין, וְאֲתִיין וּמִתְחַבְּרִין בְּהַדִּייהוּ דִּישְׂרָאֵל, וּשְׁמְעוּ
 סְפוּרָא דְשַׁבְחָא, דְקָא חֲדָאן בְּחֲדוּא דְפוּרְקָנָא דְמָרִיהוֹן,
 כְּדִין אֲתִיין וְאוּדָן לֵיהּ לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, עַל כָּל אֵינּוֹן
 נִסִּין וּגְבוּרָן וְאוּדָאן לֵיהּ עַל עֲמָא קַדִּישָׁא דְאִית לֵיהּ
 בְּאַרְעָא, דְחֲדָאן בְּחֲדוּהּ דְפוּרְקָנָא דְמָרִיהוֹן.

כְּדִין אֲתוּסָף לֵיהּ חֵילָא וּגְבוּרָתָא לְעֵילָא, וְיִשְׂרָאֵל
 בְּהֵהוּא סְפוּרָא יְהִי חֵילָא לְמָאֲרִיהוֹן, כְּמַלְכָּא,
 דְאֲתוּסָף חֵילָא וּגְבוּרָתָא, כַּד מִשְׁבַּחִין גְּבוּרָתֵיהּ, וְאוּדָן
 לֵיהּ, וְכָלְהוּ דְחֲלִין מְקַמִּיָּהּ, וְאֲסַתְּלַק יְקָרִיָּה עַל כְּלָהוּ.
 וּבְגִין כֵּךְ, אִית לְשַׁבְחָא וּלְאַשְׁתַּעֵי בְּסְפוּרָא דָּא (דף מ"א ע"א)
 כְּמָה דְאֲתַמַּר. כְּגוּוּנָא דָּא, חוּבָה אִיהוּ עַל בַּר נֶשׁ,
 לְאַשְׁתַּעֵי תְדִיר קָמִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וּלְפָרְסוּמֵי נִיסָא
 בְּכָל אֵינּוֹן נִיסִין דְעַבַּד.

וְאִי תִימָא, אֲמָאֵי אִיהוּ חוּבָתָא, וְהָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא
 יַדַּע כְּלָא, כָּל מַה דְהוּהּ, וְיִהְיִי לְבַתַּר דְנָא, אֲמָאֵי
 פְּרֻסוּמָא דָּא קָמִיָּה, עַל מַה דְאִיהוּ עַבַּד, וְאִיהוּ יַדַּע. אֲלָא
 וְדָאֵי אֲצַטְרִיךְ בַּר נֶשׁ לְפָרְסוּמֵי נִיסָא, וּלְאַשְׁתַּעֵי קָמִיָּה
 בְּכָל מַה דְאִיהוּ עַבַּד, בְּגִין דְאֵינּוֹן מְלִין סְלָקִין, וְכָל

פְּמִלְיָא דְלַעֲיִלָּא מִתְּכַנְשֵׁין, וְחִמָּאן לֹון, וְאוּדָאן כְּלָהוּ
 לְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְאִסְתְּלֵק יְקָרִיָּה עֲלֵיהוּ עֵילָא
 וְתַתָּא.

כְּגֻוּנָא דָּא, מֵאן דְּאִשְׁתַּעֲי וּמְפָרֵט חֲטָאוּי עַל כָּל מַה
 דְּעָבַד, אִי תִימָא לְמֵאֵי אֲצִטְרִיךְ. אִלָּא
 מְקַטְרָגָא קָאִים תְּדִיר קָמִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, בְּגִין
 לְאִשְׁתַּעֲי וּלְמַתְּבַע חוּבֵי בְּנֵי נְשָׂא, וּלְמַתְּבַע עֲלִיהוּן
 דִּינָא. כִּיּוֹן דְּאִקְדִּים בְּרֵי נֶשׁ, וּמְפָרִיט חֲטָאוּי, כָּל חַד וְחַד,
 לָא אֲשִׁאִיר פְּטָרָא דְּפוּמָא לְהַהוּא מְקַטְרָגָא, וְלָא יְכִיל
 לְמַתְּבַע עֲלִיהּ דִּינָא. דְּהָא תְּדִיר תְּבַע דִּינָא בְּקַדְמִיתָא,
 וּלְבַתָּר מִשְׁתַּעֲי וּמְקַטְרָג פְּלוּנֵי עָבַד כֶּךָ. וְעַל דָּא,
 אֲצִטְרִיךְ לִיהּ לְבַר נֶשׁ לְאִקְדָּמָא, וּלְפָרֵט חֲטָאוּי.

כִּיּוֹן דְּמְקַטְרָגָא חָמֵי דָּא, לִית לִיהּ פְּטָרָא דְּפוּמָא עֲלִיהּ,
 וּכְדִין אֲתַפְרֵשׁ מִנִּיהּ מְכַל וְכַל. אִי תַב בְּתִיּוּבְתָא
 יְאוּת, וְאִי לָאו, הָא מְקַטְרָגָא אֲשִׁתְּכַח עֲלִיהּ, וְאָמַר
 פְּלוּנֵי דְּאֲתָא לְקַמְךָ בְּתוּקְפָא דְּאִפִּין, בְּעֵיט בְּמָרִיָּה, חוּבוּי
 כֶּךָ וְכֶךָ. עַל דָּא יְאוּת לְאִזְדַּהֲרָא בְּרֵי נֶשׁ בְּכָל הַנֵּי, בְּגִין
 דִּישְׁתְּכַח עָבַדָּא מְהִימְנָא קָמִי קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא.

כִּי פְּקוּדָא בְּתַר דָּא, לְאַכּוּל מִצָּה בְּפִסְתָּא, בְּגִין דְּאִיהוּ
 דְּוִכְרָנָא לְדָרֵי דְּרִין, עַל רְזָא דְּמְהִימְנוּתָא. וְהָא
 אוּקְמוּהּ, דִּישְׂרָאֵל נְפָקוּ בְּהַהוּא זְמַנָּא מְרֻזָּא דְּטַעְוּוֹן

אַחֲרָיו, וְעָלוּ בְּרֹא דְמַהִימְנוּתָא. וְהָא אוֹקְמוּהָ רֹא דְנָא
בְּכַמָּה דּוֹכְתִי.

(שמות יב) וַיֹּאמֶר יי' אֶל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן זֹאת חֻקַּת הַפֶּסַח וְגו'.
כ"ח פְּקוּדָא דָא, לְמִשְׁחַט פֶּסַח בֵּין הָעֲרִבִים, בִּי"ד
בְּנִיסָן, דְּוֹכְרָנָא דֵּהֵהוּא פֶּסַח דְּמִצְרַיִם. וְדָא אִיהוּ חוֹבְתָא
עַל כֹּלָא, כְּמָה דְאֵת אָמַר, וְשִׁחְטוּ אוֹתוֹ כֹּל קָהֵל עֵדַת
יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעֲרִבִים. פֶּסַח דָא, אֲצִטְרִיךְ לְמַהוּי נְטִיר,
מִעֲשָׂרָה יוֹמִין וְלַהֲלָאָה, דְכִתִּיב בְּעֶשׂוֹר לַחֲדָשׁ הַזֶּה וַיִּקְחוּ
לָהֶם וְגו'. מַאי טַעְמָא. בְּגִין דֵּהָא כְּדִין שְׂרִיאת סִיְהָרָא
לְאַנְהָרָא, מִעֲשָׂרָה יוֹמִין וְלַהֲלָאָה, עַד דְאִשְׁתְּלִים
בְּחַמִּיסָר. וְאַרְבִּיסָר דְלִיהוּי נְכִיס, בְּשַׁעְתָּא דְדִינָא תְלִיא
עַל עֲלָמָא.

רֹא דָא, לְאַעְבְּרָא זוֹהֲמָא, מְקָמִי בְרִית קְדִישָׁא,
וְלֹאֲתֵהֵנְאָה בְּהֵהוּא רִיחָא דְנִדְיָה טוֹי נוֹר. וְעַל דָא
לֹא אֲתִיא אֲלָא עַל שְׁבַעָא. וְעַל דָא, וְכֹל עָרֵל לֹא יֵאכֹל
בו. מֵאֵן דְאִית בֵּיה בְרִית קְדִישָׁא, יֵיכּוֹל בֵּיה. מֵאֵן דְלֹא
אִית בֵּיה בְרִית קְדִישָׁא, לֹא יֵיכּוֹל בֵּיה. דֵּהָא מְבַנֵּי בְרִית
אִיהוּ לְתַבְרָא תוֹקְפָא דְחִילָא אַחְרָא, לְאַעְבְּרָא עָרְלָה
מְקָמִי בְרִית. בְּגִין כֵּן, הָאִי בְּבַנֵּי בְרִית אִיהוּ לְמַעְבַּד,
וְלֹא בְּבַנֵּי עָרְלָה.

כִּד אַתָּא קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא לְמִצְרַיִם, חָמָא דְמָא דֵּהֵהוּא

פֶּסַח, דִּהְוֵה רָשִׁים עַל פִּתְחָא, וְדַמָּא דְבְרִית, הִיךְ הָוּ
 קִימִין עַל פִּתְחָא, דְכְתִיב, וּלְקַחְתֶּם אֶגְדֵּת אֲזוּב וּטְבַלְתֶּם
 בַּדָּם אֲשֶׁר בַּסֶּף וְהִגַּעְתֶּם וְגו'. אֲזוּבָא, הָא אֹקִימָנָא
 דְאִיהוּ מִעֵבֶר רוּחִין (כ"ב ע"ב) בִּישִׁין, וְכָל סֵטֶר רוּחַ בִּישָׂא,
 מִעֵבֶר בְּאֲתַעְרוּתָא דִּילֵיהּ, בְּפוּרְקָנָא עֲלָאָה דִּישְׂרָאֵל.
 לְזַמְנָא דְאֲתִי, יִיתִי קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא לְיִצְרַר הָרַע וּיְכּוּס
 לֵיהּ. וְהִשְׁתָּא בְּפוּרְקָנָא דָּא, כְּתִיב וְשַׁחֲטוּ אֹתוֹ
 כָּל קְהַל עֵדֶת יִשְׂרָאֵל וְגו'. דְּיוֹכְרָנָא דְזַמְנָא דְאֲתִי, בְּהֵהוּא
 פּוּרְקָנָא עֲלָאָה.

עַל שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת וְעַל הַמְּשֻׁקוֹף בְּהַאי רְשִׁימוּ דְאֵת יו"ד,
 וּבְהַאי רְשִׁימוּ דְאֵת יו"ד, לְאַחְזָאָה רְשִׁימוּ דְבְרִית
 קְדִישָׂא, וְאֲתַבֵּר עֲרְלָה מְקַמֵּי דְמָא דְבְרִית, רָשִׁים עַל
 כָּלָא, וְאֲתָא דְמָא עַל דְמָא. כַּד עֵבֶר הֵהוּא מְשַׁחִית, הָוֵה
 חָמֵי דְמָא, וְאֲזִדְקִיף מִבֵּיתָא, כְּמָה דְאֵת אֲמַר וְלֹא יִתֵּן
 הַמְּשַׁחִית וְגו'.

אִי קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא בְּלַחֲוֵדוּי קְטִיל, אֲמַאי כְּתִיב וְלֹא
 יִתֵּן הַמְּשַׁחִית, דְּמִשְׁמַע דְּמְשַׁחִית הָוֵה אָזִיל וְלֹא
 קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא. אֲלָא וְדַאי קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא הָוֵה
 קְטִיל, וּמְשַׁחִית הָוֵה אָזִיל (דף מ"א ע"ב) לְאַשְׁכַּחָא עֵילָה
 לְיִשְׂרָאֵל, כִּיּוֹן דִּיהוּה חָמֵי הֵהוּא תְּבִירוּ דְעֲרְלָה, בְּתַרִּין
 סֵטְרִין, הָוֵה עֲרַק וְאֲתַפְּרֵשׁ מִנֵּיהּ.

וְעַל דְּקָטַל קוֹדֵשׁא בְּרִיךְ הוּא כָּל אֵינּוֹן בּוֹכְרִין דִּיהוּא
 סְטָרָא, יְהִיב בּוֹכְרִין דִּישְׂרָאֵל לְפּוֹרְקָנָא, דְּלֹא
 יִשְׁפַח עַל־יְהוּ סְטָרָא אַחְרָא עֵילָה כְּלָל, וּבְכָלָא נָטִיר לֹון
 לִישְׂרָאֵל קוֹדֵשׁא בְּרִיךְ הוּא, כְּאַבָּא עַל בְּנִין.

(שמות יב) בְּבֵית אֶחָד יֵאָכֵל לֹא תוֹצִיא מִן הַבַּיִת וְגו', (עיין לקמן

סוף פרשת פנחס) פְּקוּדָא כ"ט דָּא, לְמִיכָל הָאֵי פֶּסַח. עַל
 מִצּוֹת וּמְרוֹרִין, מִצּוֹת מִצַּת כְּתִיב. מֵאֵי הָאֵי לְקַבֵּל הָאֵי,
 אֲלֵא לְאַחְזָא גְלוּתָא דְשְׁכִינְתָּא עִמָּהוֹן דִּישְׂרָאֵל, בְּהוּא
 מְרִירו דִּלְהוֹן, דְּכְתִיב וַיִּמְרְרוּ אֶת חַיִּיהֶם בְּעַבְדוּתָא קָשָׁה
 וְגו'. וְכַד אֲכָלִין לְהָאֵי פֶּסַח, לְאַחְזָא כָּל הָאֵי דְעַבְדוּ לֹון
 בְּמִצְרַיִם, בְּהוּא גְלוּתָא וּבְהוּא שְׁעַבּוּדָא.

מָה כְּתִיב וְעֵצֶם לֹא תִשְׁבְּרוּ בּוֹ, לְאַחְזָא בֵּיה קָלְנָא,
 וּבְכָל אֵינּוֹן טַעוּן דִּמְצָרָאֵי. דִּהָא גְרָמִין הוּו רָמָן
 בְּשׁוּקָא, וְאִתּוּ כְּלָבִי וְהוּו גְרָרִי לֹון מֵאֲתֵר לְאֲתֵר, וְדָא
 קְשִׁיא לֹון מְכָלָא, דִּהָא גְרָמִי אֵינּוֹן תְּקוּנָא דִּגּוּפָא, וְדָמִי
 לְגוּוּנָא אַחְרָא, וַיִּשְׂרָאֵל רָמָן לֹון בְּשׁוּקָא אֹורַח קָלְנָא,
 וְעַל דָּא כְּתִיב וְעֵצֶם לֹא תִשְׁבְּרוּ בּוֹ, אִתּוֹן לָא תִשְׁבְּרוּן,
 אָבֵל כְּלָבִי הוּו אֲתֵיין וּמִתְבְּרִין לֵיה.

תוּ, מְצָרָאֵי הוּו אֲתֵיין לְבַתֵּר, וְהוּו חָמָן אֵינּוֹן גְרָמִי
 דִּהוּו נְטִילִי כְּלָבִי מֵאֲתֵר לְאֲתֵר, וּמְדַקֵּן לֹון, וְהוּו
 מְצָרָאֵי טַמְנִי לֹון גּוּ עַפְרָא, בְּגִין כְּלָבִי דְלֹא יִשְׁכַּחוּן לֹון,

וְדָא אִיהוּ בְטוּלָה דְעֵבוּדַת פּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת, יִתִיר,
 מִסְטָרָא דְלָהוֹן. וּבְדָא קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא אֶסְתַּלַּק בִּיקָרִיָּה,
 וְאֶתְכַפֵּיין כָּל חֵילִין אַחְרָנִין, דְּהָא כְּדִין אֶתְכַפֵּיין יִתִיר,
 כִּד בְּטִילוּ אֶשְׁתַּכַּח מִסְטָרָא דְלָהוֹן, וְעַל דָּא יִשְׂרָאֵל לֹא
 מִבְּטְלֵי לֹון, דְּכִתִּיב וְעַצֵּם לֹא תִשְׁבְּרוּ בוּ.

(שמות יג) קִדְשׁ לִי כָּל בְּכוֹר פֶּטֶר רְחֵם וְגו'. פְּקוּדָא דָּא
 לְקִדְשׁ בְּכוֹר בְּהֵמָה, וְעַם הָאָרֶץ צָרִיךְ תָּרִין מִלִּין,
 חַד דִּיֵּהָא פְּדוּי מִתַּחֲוֹת שְׁלִטְנוּתָא דִּיֵּצֵר הָרַע, דְּאִיֵּהִי אַדוֹן
 דִּילֵיהָ, כְּגוּוֹנָא דְאִמֵּר יַעֲקֹב לְעֵשׂו, (בראשית לג) יַעֲבֹר נָא
 אֲדֹנָי לִפְנֵי עַבְדּוֹ. בְּהָאֵי עֲלָמָא. אַדוֹן מִצַּד חוּבִין דְּנִפְיִשִׁין
 עַל גּוּפָא, כְּמָה דְאֻקְמוּהָ, חֵיִיבָא, יֵצֵר הָרַע שׁוֹפְטוּ.
 זְכָאָה, יֵצֵר הַטּוֹב שׁוֹפְטוּ. בֵּינוּנֵי זֶה וְזֶה שׁוֹפְטוּ. בֵּינוּנֵי,
 הֵיִינוּ אַח דִּיֵּצֵר הָרַע, וְאַח דִּיֵּצֵר הַטּוֹב, אַחֵי יְהִי לְךָ אֲשֶׁר
 לְךָ.

וְכִד זְכוּוֹן נְפִישִׁין, רוּחָא תָּבַר תָּרִין מְשֻׁמְרוֹת, דְּחִמּוֹר
 נוּעֵר, כְּלָבִים צוּעֵקִים, וְסָלִיק לְמִשְׁמֶרֶת דְּשַׁחַר,
 דִּבִּיָּה אָדָם וְאֶתְהַדֵּר בַּר נֶשׁ אַדוֹן, הֵדָא הוּא דְכִתִּיב,
 (בראשית לב) וַיְהִי לִי שׁוֹר וַחֲמֹר צֹאן וְעֶבֶד וְשִׁפְחָה, וְסָלִיק
 לְדֶרְגָּא דְאָדָם, דְּאֶתְמַר בֵּיהָ, (בראשית א) וַרְדּוּ בְּדַגַּת הַיָּם
 וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וְגו', (בראשית ט) וּמִזְרָאֲכֶם וַחֲתָכֶם וְגו'.

וְכִד זְכוּוֹן בֵּינוּנֵים, (בראשית לב) וַיֵּאבֶק אִישׁ עִמּוֹ, זְכוּוֹן

וְחֹבִיּוֹן מִתְחַבֵּקֵן לְאַנְחָא קְרָבָא. מִסְטָרָא דְזִכְוֹון,
 (בראשית לב) וַיֵּרָא כִּי לֹא יָכוֹל לוֹ. מִסְטָרָא דְחֹבִיּוֹן, וַיִּגַע בְּכַף
 יִרְכּוּ בְּגִיד הַנְּשֻׁפָּה. נְשֻׁפָּה: לְשׁוֹן (בראשית מא) כִּי נִשְׁנִי אֱלֹהִים
 אֶת כָּל עַמְלֵי וְאִיהוּ לְשׁוֹן נְשֻׁפָּה. חַד מְדוֹרָא מְאִינּוֹן
 שְׁבַעָה אֲרַעָאן, מֵאֵן דְּנַחֲתִית תַּמְן אֲתַנְשִׁי מְנִיָּה אֲוֵרִייתָא.
 וְקִדְם דְּיִיתִי בַר נֶשׁ בְּהָאֵי עֲלֵמָא וַיְפּוֹק מֵרַחֵם אֲמִיָּה,
 וַיֵּאבֶק אִישׁ עֲמוֹ, דָּא גְבַרִיאַל, בְּהֵהוּא אָבֶק
 דְּעַפְרָ, דְּאֲתַמַּר (בראשית ב) וַיִּיצַר יְיָ אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם עֶפֶר
 מִן הָאֲדָמָה, וְאוֹלִיף לִיָּה שְׁבַעִים לְשׁוֹן. וּבְגִין דָּא, וַיִּיצַר:
 חַד יֵצַר הַטּוֹב, דְּאוֹלִיף לִיָּה שְׁבַעִים לְשׁוֹן. וְחַד, יֵצַר הָרַע
 דְּאָבִיק עֲמִיָּה. דְּאֲתַמַּר, כִּי נִגַע בְּכַף יָרֵךְ יַעֲקֹב בְּגִיד
 הַנְּשֻׁפָּה, וְאֲשַׁכַּח מְנִיָּה שְׁבַעִין לְשׁוֹן, דְּאוֹלִיף לִיָּה יֵצַר
 הַטּוֹב.

וְקִדְם כָּל דָּא, נַחֲתִין עֲמִיָּה אַרְבַּעָה מְלֶאכִין, דְּאֲתַמַּר
 בְּהוֹן (תהלים צא) כִּי מְלֶאכִיו יִצְוֶה לָךְ. אֵי אִית לִיָּה
 זְכוּת אַבוֹת, חַד מִיכָאֵל, בְּזְכוּת אַבְרָהָם. וְתַנְיִנָּא
 גְבַרִיאַל, בְּזְכוּת יִצְחָק. וְתַלִּיתָאָה דְּנַחֲתִית עֲמִיָּה נוֹרִיאַל,
 בְּזְכוּתָא דְּיַעֲקֹב. וְרַבִּיעָאָה רַפָּאֵל, בְּזְכוּתָא דְּאָדָם
 קִדְמָאָה. וַיֵּצַר הַטּוֹב לְעֵילָא מְנִיָּה.

וְאִי לִית לִיָּה זְכוּת, אֲזִלִּי עֲמִיָּה ד', עֹון, מִשְׁחִית, אַף,
 וְחִימָה, וַיֵּצַר הָרַע לְעֵילָא מְנִיָּהוּ, לְמִידָן לִיָּה

לְעֵלְמָא דְאִתֵּי. וּבְגִין דָּא אוֹקְמוּהָ, רְשָׁע, יִצָּר הָרַע
 שׁוֹפְטוֹ. צְדִיק, יִצָּר הַטּוֹב שׁוֹפְטוֹ. בֵּינוֹנִי, זֶה וְזֶה שׁוֹפְטוֹ.
 וּבְגִין דָּא, אִי אִיהוּ בֵּינוֹנִי, גְּבַרְיָאֵל דְּאִיהוּ יִצָּר הַטּוֹב, (ד) ^{ח"ב ע"א} וְסָמְא"ל דְּאִיהוּ יִצָּר הָרַע, זֶה וְזֶה שׁוֹפְטוֹ.

דְּלְכָל בַּר נָשׁ דְּאִית בֵּיהּ אַרְבַּע יְסוּדִין, אַרְבַּע מְלֶאכִים
 נַחְתִּין עִמֶּיהּ מִימִינָא, וְאַרְבַּע מִשְׁמָאלָא. אַרְבַּע
 מִימִינָא: מִיכָא"ל, גְּבַרְיָא"ל, רְפָא"ל, נוֹרְיָא"ל. וְאַרְבַּע
 מִשְׁמָאלָא: עוֹזָן, מִשְׁחִי"ת, א"ף, וְחַמָּ"ה. מִסְטָרָא
 דְּגוּפָא, מִטְטְרוֹזָן נַחֲת עָלֶיהּ מִימִינָא, וְסָמְא"ל
 מִשְׁמָאלָא.

וְלִית בַּר נָשׁ דְּלִית בֵּיהּ אַרְבַּע יְסוּדִין, אַבְל כְּפוּם יְסוּדָא
 דְּאַקְדִים בֵּיהּ, הָכִי מִתְחִילִין אֵלִין אַרְבַּע. אִי מְזַל
 דִּילִיהּ אַרְי"ה, אַקְדִים מִיכָא"ל, וְאַבְתְּרִיהּ גְּבַרְיָא"ל
 וְאַבְתְּרִיהּ נוֹרְיָא"ל, וְאַבְתְּרִיהּ רְפָא"ל. וְאִי מְזַלִּיהּ שׁוֹר,
 אַקְדִים גְּבַרְיָא"ל, וְאַבְתְּרִיהּ מִיכָא"ל, וְאַבְתְּרִיהּ
 נוֹרְיָא"ל, וְאַבְתְּרִיהּ רְפָא"ל. וְאִי מְזַלִּיהּ נֶשֶׁר, אַקְדִים
 נוֹרְיָא"ל, וְאַבְתְּרִיהּ מִיכָא"ל, וְאַבְתְּרִיהּ גְּבַרְיָא"ל,
 וְאַבְתְּרִיהּ רְפָא"ל. וְאִי מְזַלִּיהּ אַדָּ"ם. אַקְדִים רְפָא"ל,
 וְאַבְתְּרִיהּ מִיכָא"ל, וְאַבְתְּרִיהּ גְּבַרְיָא"ל, וְאַבְתְּרִיהּ
 נוֹרְיָא"ל.

וְאִינוֹן מִסְטָרָא דִּימִינָא, מִסְטָרָא דְּמִיכָאֵל, כְּלָהוּ אַנְפִּין

דִּילִיָּה, אֵינּוֹן רַחֲמֵי, בְּעַל גְּמִילוֹת חֲסָדִים, אֲנַפּוּי חוֹרֵינ, וְהֵאֵי בַר נֶשׁ גְּמִיל חֲסֵד. חָסִיד, וְחָכֵם, אֵי אֲשֶׁת־דֵּל בְּאוֹרֵי־תֵא. וְאֵי לָאו, בְּהַפֵּךְ, מִסְטָרָא דִּי־צַר הָרַע, גְּזֻלָּן, טַפֵּשׁ, לִית בֵּיה חֲסֵד. דִּלָּא עִם הָאָרֶץ חֲסִיד.

מִסְטָרָא דְגַבְרִיאֵל, אַרְבַּע אֲנַפִּין דִּילִיָּה דִּינָא, מִדַּת הַדִּין עַל רִשְׁיַעֲיָא, וּמִתְגַּרְה בְּהוּ, כְּמָה דְאוֹקְמוּהָ, מוֹתֵר לְהַתְגַּרוֹת בְּרִשְׁעִים בְּעוֹלָם הַזֶּה. גְּבוּר בִּיצְרִיָּה, יֵרָא חֲטָא, דִּי־יֵין יְהֵא, אֵי יִתְעַסֵּק בְּאוֹרֵי־תֵא, וּגְבוּר בְּתַלְמוּדִיהָ. בְּהַפּוּכָא מִסְטָרָא דִּי־צַר הָרַע, מִתְגַּרְה בְּצַדִּיקֵיָא, דִּינָא קָשָׁה לוֹן, גְּבוּר בְּעֵבִירָה, לְמַעַבְד לִיָּה, לָאו דְחִיל חֲטָאָה הוּא, וּגְוּוֹנִין דְאֲנַפּוּי סוּמְקִין, עֲשׂו שׁוּפְךָ דְמִים.

מֵאֵן דְּמִזְלִיָּה נֶשְׁׁר, לָאו רַחֲמֵן סְגִי, וְלָאו מִדַּת הַדִּין סְגִי, אֶלָּא בִּינּוּנִי, בִּי־צַר טוֹב בְּמִדַּת טְבִין דִּילִיָּה, וּבִינּוּנִי בִּי־צַר רַע בְּמִדּוֹת בִּישׁוּן, וְלִיָּה אֲנַפִּין חוֹרֵינ וְסוּמְקִין.

מֵאֵן דְּמִזְלִיָּה אָדָם, מִסְטָרָא דְטוֹב, פְּלִיל מְכָל מִדּוֹת טוֹבוֹת, חָסִיד, וְחָכֵם, וּגְבוּר בְּתוֹרָה, יֵרָא חֲטָא, מְמוּלָּא בְּכָל מִדּוֹת טְבִין, וּגְוּוֹן אֲנַפּוּי אוּפְמִין. וּמִסְטָרָא דִּי־צַר הָרַע, מְמוּלָּא מְכָל מִדּוֹת בִּישׁוּן.

וְאֵי חוֹבוּי דְבַר נֶשׁ, נְפִישׁוּן שְׁלִטִין עָלֵיהָ כָּל מִשְׁרֵיִן

דִּיִּצַר הָרַע, עַד דִּיִּסְתַּלְקוּ מִנִּיהַ כְּלָהוּ מִשְׂרִיין דִּיִּצַר טוֹב,
 וְאַמְלִיף עַל אַבְרִין דִּילִיה, סְמַא"ל וְכָל מִשְׂרִייתִיה.
 וְאִי נְפִישִׁין זְכוּוֹי, שְׁלֹטִין מִשְׂרִיין דִּיִּצַר הַטּוֹב, עַד
 דִּיִּסְתַּלְקוּ מִנִּיהַ כָּל מִשְׂרִיין דִּיִּצַר הָרַע. וְאַמְלִיף עַל
 כָּל אַבְרִין דִּילִיה, מִשְׂרִיין דִּיִּצַר הַטּוֹב, בְּהֵוּא זְמַנָּא,
 שְׁלֵיט עָלֵיה שֵׁם יְדוּ"ד.

וְאִם הוּא בִּינוּנִי, צָבֵא הַשְּׁמַיִם עוֹמְדִים עָלָיו מִימִינוּ
 וּמִשְׂמָאלוּ, אֲלִין מִימִינִים לְזִכּוֹת, וְאַלִין
 מִשְׂמָאֵלִים לְחֻבָּה, וּמֵאֵן דְּאֵלִים גָּבַר. וּבְגִין דָּא אוּקְמוּהָ
 מְאִירִי מִתְנִיתִין, לְעוֹלָם יִרְאֶה אָדָם עֲצָמוּ כְּאֵילוּ כָּל
 הָעוֹלָם כּוּלוּ תְלוּי בּוּ.

וּמִסְטָרָא דְּמִיכָאֵל, אֶתְקַרֵי בְּכוֹר, דְּדִרְגִיָּה כְּסָף תְּוֹרוּ,
 וּבְגִין דָּא, פְּדִיּוֹן הַבְּכוֹר כְּסָף, ה' סְלָעִים,
 כְּחוֹשְׁבֵן ה' דְּאַבְרָהָם, דְּאִי יַחְפִּים בְּתוֹרָה יִתּוּסַף עָלֵיה י',
 דְּאִיהוּ קִדְשׁ, דְּבִיהַ צְרִיף לְקִדְשׁ בְּכוֹר בְּהֵמָה, דְּהֵיִינוּ ^(ירמיה)
 (ב) קִדְשׁ יִשְׂרָאֵל לֵי"י. וּבִיהַ צְרִיף לְעֶשֶׂר וְלָדוֹת, דְּכָל וְלָד
 אִיהוּ מִסְטָרָא דְּבֵן י"ה, וְאִיהוּ ו'.

דְּכָל חֵיוֹן דְּאִינוּן חַיּוֹת הַקּוֹדֶשׁ, בְּאַתְוּוֹן דְּשָׂמָא קִדְשָׁא
 אֶתְקַרֵיאוּ, הָדָא הוּא דְּכִתִּיב, ^(ישעיה מג) כָּל הַנְּקָרָא
 בְּשְׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו. אֲפִילוּ כָּל בְּרִיין דְּאַתְבְּרִיאוּ
 בְּהוֹן, וְלִית בְּרִיָּאָה דְּלֵא אֶתְרִשִׁים בְּהַאי שְׂמָא, בְּגִין